

2007

Els paisatges europeus de Carles Batlle

Sharon G. Feldman

University of Richmond, sfeldman@richmond.edu

Follow this and additional works at: <http://scholarship.richmond.edu/lalis-faculty-publications>

 Part of the [Dramatic Literature, Criticism and Theory Commons](#), [Performance Studies Commons](#), and the [Playwriting Commons](#)

Recommended Citation

Feldman, Sharon G. "Els paisatges europeus de Carles Batlle." Afterword to *Trànsits*, by Carles Batlle, 135-41. Textos a Part. Barcelona: Arola Editors, 2007.

This Contribution to Book is brought to you for free and open access by the Latin American, Latino and Iberian Studies at UR Scholarship Repository. It has been accepted for inclusion in Latin American, Latino and Iberian Studies Faculty Publications by an authorized administrator of UR Scholarship Repository. For more information, please contact scholarshiprepository@richmond.edu.

ELS PAISATGES EUROPEUS DE CARLES BATLLE

A l'escena final d'*Oasi* (2001) de Carles Batlle, en un moment que conjura, curiosament, reminiscències de *L'hort dels cirerers* d'Anton Txékhov, el personatge d'Abdal·là, un vell home àrab, roman a l'interior de la casa (situada a la Catalunya rural) que és a punt de desaparèixer sota les aigües d'un nou pantà. Abdal·là se serveix un got de vi, un gest més europeu que àrab, mentre descriu el joc del *guetan*. El joc, una invenció de l'autor i de lleugera semblança al joc dels escacs, és una al·legoria dels encreuaments transnacionals, des del sud cap al nord i des del nord cap al sud, que han efectuat els personatges de l'obra. Amb *Oasi*, Batlle dramatitza la situació d'hibridisme cultural que caracteritza el paisatge català postnacional. Amb especial atenció a la manera a través de la qual la noció del lloc —la seva presència i la seva absència— pot comunicar certes ansietats i preocupacions respecte a la identitat cultural.

De fet, la preocupació pel lloc, l'espai i la geografia és un component fonamental del teatre de Batlle, un aspecte recurrent en una trajectòria de més de deu obres que inclou *Sara i Eleanora* (1994), *Combat* (*Paisatge per*

a després d'una batalla) (1995-98), *Les veus de lambu* (1997), *Suite* (1999), *Oasi*, *Temptació* (2003) i l'obra que aquí es presenta, *Trànsits* (2007). Batlle ens ofereix amb el seu teatre diverses maneres de negociar el buit espacial, la pèrdua geogràfica, o bé la consciència de desplaçament que sorgeix quan les particularitats de casa —en aquest cas, Catalunya i Europa— són contínuament reconfigurades i redefinides. Al seu teatre hi ha una pulsó subjacent segons la qual el paisatge català, sovint inestable, fluctua entre la visibilitat i la invisibilitat. Aquest tractament de l'espai coincideix amb l'aparició d'un teatre contemporani que procura imaginar una «nova Europa» capaç d'abastar tot un seguit d'ambigüitats i indeterminacions.

Dramaturg, professor universitari i estudiós de literatura dramàtica, Batlle (Barcelona, 1963) ha gaudit d'una carrera professional prolífica i multifacètica. És un dels dramaturgs més audaçment experimentals i profundament innovadors de la nova dramaturgia catalana, i ha vist les seves obres muntades en diverses ciutats i festivals d'Europa —sobretot a Alemanya i a França—. La seva tesi doctoral, presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona i publicada sota el títol *Adrià Gual (1891-1902): per a un teatre simbolista* (2001) va guanyar el Premi Crítica «Serra d'Or» d'Assaig del 2002. Els seus treballs de dramaturgia inclouen adaptacions, traduccions i/o supervisió artística de produccions d'obres d'Adrià Gual, Pedro Almodóvar, Harri Virtanen, Àngel Guimerà, Ignasi Iglésias, Jean-Yves Picq o Joaquim Ruyra. A més a més, juntament amb Sergi Belbel, Lluïsa Cunillé, Josep Pere Peyró o Pau Miró, entre molts d'altres, Batlle for-

ma part d'una *coterie* de dramaturgs vinculats a la Sala Beckett, un dels teatres «alternatius» més prominents de l'Estat espanyol i una veritable cuina per a la preparació de les noves dramaturgies catalanes. El 1989, Batlle va participar en la creació de *Pausa*, la revista teatral de la Beckett, i des del 2004 és director de l'Obrador, l'espai d'experimentació i creació teatrals d'aquest local. És professor de dramaturgia i literatura dramàtica a l'Institut del Teatre de Barcelona i a la Universitat Autònoma de Barcelona, i coordina el Programa de Doctorat en Arts Escèniques d'aquestes dues institucions. Va ésser membre del Consell Assessor del Teatre Nacional de Catalunya (TNC) entre 1998 i 2005, i durant la temporada 2003-04, va ésser seleccionat per participar en el projecte T6 del TNC, un taller creat per nodrir l'activitat creativa de sis dramaturgs per any. És a través d'aquests i d'altres papers pedagògics i intel·lectuals que Batlle ha arribat a ocupar una posició destacada en la preservació i cultiu del teatre de text en català.

Les obres de teatre de Batlle mediten sobre la qüestió de la identitat cultural per mitjà d'una sèrie d'associacions interculturals. La seva obra, per tant, és simptomàtica del tipus d'impuls transnacional que ha caracteritzat l'evolució del teatre català modern des dels seus principis decimonònics. En un paisatge contemporani europeu, de fronteres físiques, culturals i polítiques fluctuants i de persones desplaçades, emigrants i exiliades, Batlle construeix una sèrie d'espais al·legòrics de desig transcultural. Un espai sobre el qual hi ha gravada l'aspiració de transcendir allò que és local i particular (i totes les particularitats de l'espai domèstic). Conscient

de la situació precària de la llengua i de la cultura catalanes, Batlle es preocupa per conservar signes de la seva pròpia identitat; però, al mateix temps, les seves obres revelen un interès per les diferències culturals i el mestissatge. De fet, les obres de Batlle semblen advocar per una identitat europea cosmopolita, que abasta de manera molt activa la idea de l'altre i de la diferència, de ciutadanes entrecruades i d'una àmplia complexitat de relacions entre el global, el local, el nacional i el regional. La imatge de Catalunya, i d'Europa, que ens ofereix el seu teatre és per tant evocativa del cosmopolitisme de la postguerra freda (teoritzat per assagistes politicosocials com ara Jürgen Habermas, que intenta anar més enllà dels límits de la nació-estat per cercar nous paradigmes de solidaritat i d'interrelacions entre ciutadans, tot i així sense sacrificar la pluralitat de diferències culturals i lingüístiques.)

En retratar sobre l'escenari un paisatge europeu complex, de posicions i encreuaments múltiples, les obres de Batlle introdueixen la noció de la hibridació com un procés inevitable —sempre-present i fins i tot necessari— que penetra no només en el terreny de les cultures nacionals, sinó també en el món de la creació artística. Batlle fa servir la seva pròpia teoria del «drama relatiu» per posar en escena la naturalesa subjectiva de la identitat cultural (i el grau en el qual cada cultura s'autodefineix a través de les seves trobades amb l'altre o amb l'altretat.) Així com en les seves obres la relació entre la ficció i la realitat resta en un estat d'intranquil·litat i de desassossec, la identitat també és concebuda com una noció dinàmica, en lloc d'estàtica. Mitjançant

aquesta pràctica de la «relativitat», Batlle crea un joc de miralls, d'apropiació i implicació mútua entre cultures, persones i llocs.

Amb *Trànsits*, Batlle ens demostra com l'experiència complexa de la immigració a Catalunya/Europa (i els hibridismes, mestissatges i entrecreuaments que comprenen aquesta experiència) forma una part integral de la memòria històrica. Les condicions de globalització que caracteritzen allò que Habermas ha anomenat la «constel·lació postnacional» contemporània, una esfera expansiva i indeterminada de paràmetres sempre variables i fronteres geopolítiques canviants, sovint han provocat en moltes persones un curiós desig, com el de Batlle (o del teatre de Batlle), de mantenir un sentit de «pàtria» (o de terra natal), de llinatge i d'arrels o arrelament.

Trànsits se situa, en gran part, en un tren de llarg recorregut en ple moviment; aquí, una metàfora de la mobilitat i inestabilitat culturals i lingüístiques. L'obra conté una estructura experimental —tipus *patchwork*— amb elements de fragmentació, però també de repetició i de simetria. Els personatges porten, en alguns moments clau, cascos auditius, tot indicant a l'espectador la seva entrada en l'espai no físic, psicològic, del monòleg interior. Màrius, un dels personatges principals, viatja en tren amb la seva filla, Nina, cap al nord, tornant al lloc i a la llengua misteriosos que va abandonar fa molts anys enrere, quan va deixar un paisatge enderrocat i trasbalsat per una guerra. Va arribar, com un autoexiliat, a una Barcelona tranquil·la i pacífica (esmentada de manera explícita dins el text), on va néixer la Nina.

D'una manera que és especialment característica dels drames relatius de Batlle, la identitat de Màrius i el sentit que té de si mateix es fonamenten en els seus records de persones i de paisatges, a més a més d'un seguit d'invençions artístiques: pel·lícules, cançons i obres literàries. El sentit de l'aventura i de les grans passions d'*El comte de Montecristo* d'Alexandre Dumas (1844) és només algun exemple. La música també té aquí un paper significatiu, creant aspectes d'ironia i de contrapunt, i injectant en l'obra una forta dimensió poètica. La cançó «Wanderin' Star» de Lee Marvin, sobre la intranquil·litat, els viatges i la mobilitat es converteix en expressió del l'estat d'ànim del Màrius.

Al tren, Màrius coneixerà una dona, aparentment també fugitiva cap al nord i també envoltada de misteri. El destí de la dona, que porta un maletí del qual surt una llum intensa, gairebé sobrenatural, s'entreteixirà amb el de Màrius i li provocarà unes visions nostàlgiques del passat, a més d'un fort desig eròtic. Un bitllet de tren revelarà, potser, el nom del lloc que és el destí de tots dos, tot i que Nina li recorda al seu pare la dificultat de tornar a casa: «Ara tots els paisatges que has vist ja són passat, allí ja res no és com ho ha fixat la màquina de fotos del teu cervell. Te n'adones ara? Tot es belluga: el vent, les persones, la llum, les coses...» Nosaltres mateixos, els espectadors, ens hem de plantejar una pregunta semblant: ¿es pot tornar a casa?

Amb els seus paisatges relatius, que es conjuren com una xarxa complexa de marcs ficticis i construccions artístiques, l'Europa de Batlle és un lloc on els trencaments, ambigüitats i incerteses creen incomoditat. Abastant la

complexitat de cultures i nacionalitats que han arribat a definir la Catalunya de temps contemporanis, retrata un paisatge de tensions, d'imatges, llengües, cultures i ètnies que conflueixen sense límits dintre d'un sol espai. El tren en el qual coincideixen els personatges a *Trànsits* va avançant, i mentre travessa el paisatge, també crea nous camins per al teatre.

Sharon G. Feldman
University of Richmond